

Nr 1.

Av herr **Ekman**, om åtgärder till hejdande av den s. k. automa-
tiska utgiftstegringen beträffande folkskolorna.

Uti en av mig vid 1932 års riksdag i första kammaren väckt motion påvisades, att anslagen till folkundervisningen oavbrutet ökas med högst betydande belopp och att därtill de beviljade anslagen systematiskt överskridas med ännu högre årliga belopp än de av riksdagen beviljade anslagsökningarna.

De senaste årens överskridanden hava varit:

budgetåret 1928/1929	kronor	1,931,215: 08
» 1929/1930	»	1,478,118: 09
» 1930/1931	»	3,271,177: 91

Av den nu tillgängliga budgetredovisningen för budgetåret 1931/1932 inhämtas, att dessa överskridanden alltjämt fortsättas och för sistnämnda budgetår uppgå till 2,705,946 kronor 54 öre.

De anslag, vilka närmast intressera, äro de, som avse bidrag till avlöningar åt folkskolans lärarpersonal. År 1932 beviljade riksdagen för detta ändamål 51,700,000 kronor. I år har skolöverstyrelsen begärt och Kungl. Maj:t föreslagit höjning av anslaget med *en miljon kronor* till 52,700,000 kronor. Och då har ändock beräknats, att de nya anordningarna med skolskjutsar m. m. skola nedbringa omkostnaderna för folkskolan med omkring 600,000 kronor. Med de erfarenheter man haft av tidigare överskridanden kan väntas, att även det nu begärda anslaget å 52,700,000 kronor kommer att överskridas med högst betydande belopp. Det ser ut, som om man sedan länge tagit för vana att låta en väsentlig del av ökningen av de ifrågakvarande anslagen gömmas undan i överskridandena i stället för att öppet framlägga behovet för riksdagen!

I en tid, då på alla områden av statsförvaltningen de smärtsammaste och till sina följder mest beklagliga indragningar och besparingar måste göras, fortsätter man på folkskolans område med utvidgningar och kostnadsökningar till miljonbelopp, som om ingenting hänt och som om vi levde i det yppigaste välstånd.

Rörande anledningen till utgiftstegringen uppger skolöverstyrelsen till årets statsverksproposition följande:

»Den starka ökningen är huvudsakligen föranledd av de alltså i skol-distriktet pågående skolförbättringarna med mindre folkskolors och andra undantagsformers utbytande mot normala skoltyper, varigenom antalet nya lärarkrafter år för år ökas, och småskollärarinnor ersättas med manliga eller kvinnliga folkskollärare.»

Skolöverstyrelsen är den som gynnar, pådriver och uppmuntrar denna utveckling. Vet icke skolöverstyrelsen, eller vill den icke veta, att vi leva i en ekonomisk depression av oerhörda mått, då skatterna stiga till svindlande belopp, i många kommuner ända till 20, 30, ja, 40 kronor per skatte-krona, till mycket stor del i följd av utgifter för folkskoleväsendet! En beräkning av samtliga utgifter för folkskolorna är svår att åstadkomma, men torde utvisa en årlig utgift för ändamålet av minst 200 miljoner kronor, statens och kommunernas utgifter sammanräknade.

Vi ha i dessa tider icke råd till någon *lyxuppfostran av medborgare*. Den nu levande äldre generationen torde icke vara sämre än den uppväxande, men det har för oss gått an att få vår första undervisning av småskollärarinnor och lärare utan lyxuppfostran och i skolformer, som man nu ser över axeln, men som meddelade en undervisning, som var i väsentliga avseenden mer bärande för livet än den som nu i våra folkskolor meddelas.

I alla händelser skadar det icke vårt folk, om under den värsta depressionstiden några års uppehåll göres i skolväsendets omstöpning. Skolförfattningarna äro av administrativ natur; och det finnes möjlighet för Kungl. Maj:t att anbefalla ett uppskov i den forcerade nydaningen på folkskolans område. Enklast skulle det ske genom ett påbud, att inga nya skolor få inrättas och inga nya lärartjänster tillskapas *med bidrag av statsmedel* utan tillstånd i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t. Därmed vunnas garanti för, att intet verkligt legitimt, ofrånkomligt nydaningskrav eftersattes, men att utvecklingen i övrigt och i stort rättades efter landets, statens såväl som kommunernas, ekonomiska bärkraft.

Något intrång i kommunernas självbestämningsrätt följer ej härav, då det givetvis måste vara kommunerna obetaget att inrätta vilka skolor och lärartjänster de behaga, därest det sker utan statsbidrag, på deras egen risk. Det är *tvångspolitiken* på skolans område, som måste brytas, och på samma gång den *automatiska utgiftsstegringen* för statsverket, som måste hejdas.

Jag hemställer i anledning härav,

att riksdagen ville besluta att i samband med och såsom en förutsättning för beviljande av anslag till avlöning åt lärarpersonalen vid folkskolorna i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t — i syfte att under den rådande ekonomiska krisen såväl statens som kommunernas utgifter för folkskoleväsendet må kunna effektivt nedbringas — måtte skyndsammast möjligt vidtaga åtgärder för att de

alltjämt i skoldistriktet pågående omdaningarna med mindre folkskolors och andra »undantagsformers» utbytande mot högre skoltyper och småskollärarinnors ersättande med manliga eller kvinnliga folkskollärare begränsas till det oundgängligen nödvändiga eller att på annat sätt den s. k. automatiska utgiftsstegringen beträffande folkskolorna hejdas.

Stockholm den 12 januari 1933.

K. J. Ekman,
Jönköpings län.
